

E P O K I

ŚREDNIOWIECZE

L I T E R A C K I E

RAMY CZASOWE

- POCZĄTEK: 476 (UPADEK
CESARSTWA
ZACHODNIORZYMSKIEGO)
- KONIEC: 1450 (WYNALEZIENIE
DRUKU PRZEZ JANA GUTENBERGA),
1453 (ZDOBYCIE
KONSTANTYNOPOLA PRZEZ
TURKÓW LUB 1492 (ODKRYCIE
AMERYKI PRZEZ KRZYSZTOFA
KOLUMBA)

WPROWADZENIE DO EPOKI

- NAZWĘ NADALI JEJ LUDZIE RENESANSU, KTÓRZY UWAŻALI, ŻE OKRES TEN NIE ZASŁUGUJE NA WŁASNĄ NAZWĘ, WIĘC NAZYWALI GO WIEKAMI ŚREDNIMI.
- BARDZO WAŻNĄ ROLĘ ODGRYWA RELIGIA; PANUJE TEOCENTRYZM.
- DOMINUJĄCA ROLA KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO I JĘZYK ŁACIŃSKI SPRZYJAJĄ UNIWERSALIZMOWI KULTURY.
- KSZTAŁTUJE SIĘ SYSTEM FEUDALNY.
- POWSTAJĄ PIERWSZE UNIWERSYTETY.
- PRZEDKŁADANIE STARAŃ O ŻYCIE WIECZNE NAD ZIEMSKIE UCIECHY POWODUJE KSZTAŁTOWANIE MOTYWÓW *DANSE MACABRE* I *MEMENTO MORI*.
- CECHAMI LITERATURY ŚREDNIOWIECZNEJ SĄ:
DWUJĘZYCZNOŚĆ (ŁACINA, JĘZYKI NARODOWE), DYDAKTYZM,
ALEGORYCZNOŚĆ,
MORALIZATORSTWO,
ANONIMOWOŚĆ AUTORÓW.
- WZORCE OSOBOWE ŚREDNIOWIECZA TO: ASCETA, ŚWIĘTY, RYCERZ, WŁADCA.

MEMENTO MORI

- MOTYW TEN MIAŁ SKŁONIĆ DO STARAŃ O ŻYCIE WIECZNE; PRZYPOMINAŁ, ŻE KAŻDY, NIEZALEŻNIE OD TEGO, JAKĄ MA POZYCJĘ SPOŁECZNĄ CZY MAJĄTEK, UMRZE.
- TOWARZYSZYŁO MU PRZEDSTAWIENIE TYPU *DANSE MACABRE*, KTÓRY UKAZYWAŁ ŚMIERĆ POD POSTACIĄ SZKIELETU LUB GNIJĄCEGO CIAŁA ZABIERAJĄCĄ ZE ŚWIATA KOLEJNE ISTNIENIA.
- BYĆ MOŻE NA KSZTAŁTOWANIE TEGO MOTYWU MIAŁY TEŻ WPŁYW EPIDEMIE NAWIEDZAJĄCE EUROPE (NP. CZARNA ŚMIERĆ).
- PRZYKŁADOWE DZIEŁA: *ROZMOWA MISTRZA POLIKARPA ZE ŚMIERCIA*, CYKL DRZEWORYTÓW HANSA HOLBEINA

ASCEZA

- ASCEZA TO DOBROWOLNE WYRZECZENIE SIĘ ZIEMSKICH PRZYJEMNOŚCI.
- CELEM ASCETY BYŁO NAŚLADOWANIE UBÓSTWA I POKORY CHRYSZTUSA, KTÓREGO OWOCEM MIAŁO BYĆ ŻYCIE WIECZNE.
- PRZYKŁADOWE DZIEŁA: *LEGENDA O ŚWIĘTYM ALEKSYM*

RYCERZE

- RYCERZ BYŁ OSOBĄ DOBRZE URODZONĄ.
- MUSIAŁ BYĆ SILNY (ZBROJA I BRONIE WIELE WAŻYŁY).
- POWINIEN UNIKAĆ GRZECHU PYCHY I PODŁOŚCI ORAZ BRONIĆ KOŚCIOŁA.
- MIAŁ KOCHAĆ SWOJEGO PANA I WALCZYĆ DLA NIEGO.
- O CHWALE RYCERZA DECYDOWAŁO TO, JAK WALCZYŁ.
- NIE MÓGŁ KORZYSTAĆ Z CZYJEJŚ SŁABOŚCI I ZABIĆ WROGA NIEUZBROJONEGO.
- NIE WOLNO MU BYŁO POZBAWIĆ ŻYCIA PRZECIWNIKA POPRZEZ GODZENIE GO, GDY TEN STOI DO NIEGO PLECAMI.
- POWINIEN MIEĆ DAMĘ SWOJEGO SERCA. BYŁA TO MIŁOŚĆ PLATONICZNA; STAWAŁA SIĘ ONA TEMATEM ROMANSÓW RYCERSKICH.
- LITERACKI WZÓR RYCERZA: *PIEŚŃ O ROLANDZIE*
- PRZYKŁADOWY ROMANS RYCERSKI: *DZIEJE TRISTANA I IZOLDY*

STYL ROMAŃSKI

- NAZWA ROMANIZM OD ŁACIŃSKIEJ NAZWY RZYMU (ROMA)
- ARCHITEKTURA: FUNKCJA OBRONNA I RELIGIJNA KOŚCIOŁÓW (GRUBE MURY, WĄSKIE OTWORY WEJŚCIOWE I OKIENNE, MASYWNE WIEŻE)
- RZEŹBA: RYSY TWARZY SZKICOWE, DEFORMACJE POSTACI, SZATY POTRAKTOWANE SCHEMATYCZNIE, PROSTOTA, NAIWNOŚĆ
- MALARSTWO: MINIATURY, FRESKI, MALOWANIE OŁTARZY, MALARSTWO SZTALUGOWE NA DESCE
- ILUMINATORSTWO - SZTUKA ZDOBIENIA KSIĄG
- TOREUTYKA - SZTUKA ODLEWANIA W BRĄZIE
- RZEMIOSŁO ARTYSTYCZNE: WITRAŻOWNICTWO, SNYCERSTWO, ZŁOTNICTWO, TKACTWO I HAFCIARSTWO

STYL GOTYCKI

- NAZWA PIERWOTNIE MIAŁA NACECHOWANIE PEJORATYWNE (STYL BYŁ MYLNIE UWAŻANY ZA WYTWÓR BARBARZYŃSKIEGO PLEMENIA GOTÓW)
- ARCHITEKTURA: STRZELISTOŚĆ, WIELKIE OKNA, WIDOCZNA KONSTRUKCJA, DROBNE ELEMENTY DEKORACYJNE
- RZEŻBA: DREWNIANE OŁTARZE SZAFIASTE, KRUCYFIKSY, PRZEDSTAWIENIA PIETY, UKRZYŻOWANIA, MADONNY Z DZIECIĄTKIEM, CHRYSYTA BOLESNEGO
- MALARSTWO: XIII I XIV W. SZCZYTEM ROZWOJU MALARSTWA MINIATUROWEGO, ROZWÓJ MALARSTWA SZTALUGOWEGO OD XIII W.